

Рекомендації щодо забезпечення процесуальних прав осіб, які незаконно перетинають кордон України

01/12/2021

Кваліфікація вчинених дій розділяється на адміністративне або кримінальне правопорушення.

Адміністративне правопорушення

Незаконне перетинання державного кордону або спроба незаконного перетинання державного кордону України - це перетинання або спроба перетинання державного кордону України будь-яким способом поза пунктами пропуску через державний кордон України або в пунктах пропуску через державний кордон України без відповідних документів або з використанням підробленого документа чи таких, що містять недостовірні відомості про особу, чи без дозволу відповідних органів влади (стаття 204¹ [Кодексу України про адміністративні правопорушення](#)).

Виняток! Не поширюється на випадки повернення в Україну без встановлених документів громадян України, які стали жертвами злочинів, пов'язаних з торгівлею людьми, а також на випадки прибуття в Україну іноземців чи осіб без громадянства з наміром отримати притулок чи бути визнаними в Україні біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, якщо вони звернулися із заявою про надання притулку чи заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, відповідно до [Закону України "Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту"](#).

Порядок складання протоколу про адміністративне правопорушення та адміністративне затримання:

Протоколи про такі адміністративні правопорушення мають право складати уповноважені на те посадові особи органів Національної поліції, органів Держприкордонслужби України, військовослужбовці та працівники Держприкордонслужби під час безпосереднього виконання ними визначених законодавством України завдань (стаття 255 КУпАП; Наказ МВС України від 18.09.2013 № 898 «Про затвердження Інструкції з оформлення посадовими особами Державної прикордонної служби України матеріалів справ про адміністративні правопорушення»).

Протокол складається не пізніше 24-х годин з моменту виявлення особи, яка вчинила правопорушення, у двох примірниках, один із яких під розписку вручається особі, яка притягається до адмінвідповідальності (стаття 254 КУпАП).

У відповідності до Наказу МВС України від 18.09.2013 № 898 «Про затвердження Інструкції з оформлення посадовими особами Державної прикордонної служби України матеріалів справ про адміністративні правопорушення, про факт затримання іноземця на строк, що перевищує три години, орган охорони державного кордону впродовж доби з моменту затримання повідомляє акредитоване в Україні дипломатичне представництво або консульську установу держави, громадянином якої є затримана особа. За відсутності на території України акредитованого(ї) представництва (установи) такої держави, а також у разі затримання особи без громадянства інформація надсилається до Департаменту консульської служби Міністерства закордонних справ України за підписом відповідного начальника органу охорони державного кордону чи командира загону морської охорони.

Іноземці, які відповідно до [статей 260, 263](#) КУпАП підлягають затриманню в адміністративному порядку для встановлення їх особи, перед початком оформлення матеріалів справ про адміністративне правопорушення анкетуються уповноваженою посадовою особою з використанням зразків анкет, визначених дипломатичним представництвом або консульською установою держави, громадянами якої вони є, а також проходять дактилоскопіювання. Затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може бути затримано на строк до трьох годин для складення протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи та/або з'ясування обставин правопорушення - до трьох діб.

У разі затримання особи на строк до трьох діб посадові особи підрозділів по роботі з іноземцями та адміністративного провадження уживають заходів з:

-установлення особи затриманого - надсилання до компетентних органів України та/або іноземних держав запитів про надання письмової інформації або документів, що підтверджуватимуть особу затриманого, а для іноземців та осіб без громадянства - документів, що надають право для перетинання державного кордону України, та інші передбачені законом заходи;

-з'ясування обставин правопорушення - опитування свідків правопорушення (за наявності), надсилання (за необхідності) наявних паспортних та інших документів на експертне дослідження, надсилання до компетентних органів України та/або іноземних держав відповідних запитів, а також інші заходи, що дають змогу підтвердити чи спростувати факт учинення особою порушення, зазначеного у складеному стосовно неї протоколі про адміністративне правопорушення, та інші передбачені законом заходи;

-продовження (за необхідності) на підставах і в порядку, визначених статтею 289 Кодексу адміністративного судочинства України, строку затримання іноземців або осіб без громадянства;

-примусового повернення, примусового видворення або реадмісії затриманих іноземців або осіб без громадянства на підставах, визначених законодавством або міжнародними договорами України (Інструкції про примусове повернення і примусове видворення з України іноземців та осіб без громадянства).

Порядок тримання затриманих осіб в органах (підрозділах) охорони державного кордону передбачається відповідною Інструкцією затвердженою Наказом МВС 30.03.2015 № 352.

Право на безоплатну правову допомогу:

Про адміністративне затримання особи підрозділи управління службою органів (підрозділів) охорони державного кордону або загону морської охорони, на ділянці відповідальності якого здійснено затримання, інформують відповідний Центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги відповідно до Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання осіб, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 року № 1363, крім випадків, якщо особа захищає себе особисто чи запросила захисника.

Інформування здійснюється цілодобово за допомогою телефонного, факсимільного зв'язку на єдиний телефонний номер системи безоплатної правової допомоги (0-800-213103) (контактний центр системи безоплатної вторинної правової допомоги) та інші телефонні номери, адреси електронної пошти або через комплексну інформаційно-аналітичну систему забезпечення надання безоплатної правової допомоги.

Здійснення правосуддя:

Відповідно до Наказу МВС України від 18.09.2013 № 898 «Про затвердження Інструкції з оформлення посадовими особами Державної прикордонної служби України матеріалів справ про адміністративні правопорушення, Органи Державної прикордонної служби України розглядають справи про адміністративні правопорушення, пов'язані з порушенням прикордонного режиму, режиму в пунктах пропуску через державний кордон України або режимних правил у контрольних пунктах в'їзду - виїзду, порушенням іноземцями та особами без громадянства правил перебування в Україні і транзитного проїзду через її територію, невиконанням рішення про заборону в'їзду в Україну, порушенням порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України або виїзду з неї, а також з порушенням порядку в'їзду до району проведення антитерористичної операції або виїзду з нього (стаття 202, частина друга статті 203, стаття 203-1 (щодо порушень, виявлених у пункті пропуску (пункті контролю) через державний кордон України, контрольному пункті в'їзду-виїзду або контрольованому прикордонному районі), статті 204-2, 204-4).

Від імені органів Державної прикордонної служби України розглядати справи про адміністративні правопорушення і накладати адміністративні стягнення мають право:

-начальники органів охорони державного кордону та Морської охорони Державної прикордонної служби України та їх заступники;

-інші посадові особи, уповноважені керівником центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону України.

- Уповноважені посадові особи органів Державної прикордонної служби України можуть стягувати накладені ними штрафи незалежно від їх розміру в пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон, контрольних пунктах в'їзду-виїзду та місцях їх дислокації виключно за допомогою безготівкових платіжних терміналів.

Якщо особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, володіє тільки іноземною мовою та не розуміє української, уповноважена посадова особа призначає перекладача, який зобов'язаний з'явитися і зробити повно й точно доручений йому переклад.

Перекладачем може бути особа, яка вільно володіє мовою, якою здійснюється провадження у справі про адміністративне правопорушення, та іншою мовою, знання якої необхідне для усного або письмового перекладу з однієї мови на іншу, а також особа, яка володіє технікою спілкування з глухими, німими чи глухоніми.

Перекладачами також можуть бути залучені особи, відомості про яких відповідно до [Порядку ведення Державною міграційною службою України Довідково-інформаційного реєстру перекладачів](#), унесено до Довідково-інформаційного реєстру перекладачів.

Справи про адміністративні правопорушення розглядаються за місцем їх виявлення (стаття 276 КУпАП) За окремою категорією справ, адміністративні правопорушення розглядають судді районних, районних у місті, міських чи міськрайонних судів (стаття 221 КУпАП).

Судами справи розглядаються протягом доби (стаття 277 КУпАП).

Уповноваженими особами відповідно до статті 277 КУпАП справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 202 КУпАП, розглядаються в п'ятнадцятиденний строк із дня одержання справи особою, а передбачені статтями 203, 203-1, 204-2, 204-4 КУпАП,- протягом доби із дня надходження справи до уповноваженої посадової особи.

Кримінальне правопорушення

Незаконне перетинання державного кордону України - перетинання державного кордону України з метою заподіяння шкоди інтересам держави або особою, якій заборонено в'їзд на територію України, або представниками підрозділів збройних сил чи інших силових відомств держави-агресора у будь-який спосіб поза пунктами пропуску через державний кордон України або в пунктах пропуску через державний кордон України без відповідних документів, або за документами, що містять недостовірні відомості (стаття 332-2 [Кримінального кодексу України](#)).

Слідчі органів безпеки здійснюють досудове розслідування злочинів передбачених статтями 109, 110, 110-2, 111, 112, 113, 114, 114-1, 201, 201-1, 258-258-5, 265-1, 305, 328, 329, 330, 332-1, 332-2, 333, 334, 359, 422, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 446, 447 Кримінального кодексу України.

Письмове повідомлення про підозру затриманій особі вручається не пізніше двадцяти чотирьох годин з моменту її затримання (ст.278 КПК).

Строк затримання особи без ухвали слідчого судді, суду не може перевищувати 72-х годин з моменту затримання (ч. 1 ст. 211 КПК).

Затримана без ухвали слідчого судді, суду особа не пізніше 60 годин з моменту затримання повинна бути звільнена або доставлена до суду для розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу (ч. 2 ст. 211 КПК).

Адвокат, також перекладач повинен бути присутнім під час вручення повідомлення про підозру (відбувається протягом 24 годин із моменту затримання).

Слідчий, прокурор, інша службова особа, уповноважена на прийняття та реєстрацію вищезазначених заяв, зобов'язані невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, прийняти й зареєструвати таку заяву та внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР).